

Centraal Bureau
voor de Statistiek

Bevolkingstrends 2013

Kinderen uit gebroken gezinnen gaan eerder uit huis

**Annette Roest
Carel Harmsen
september 2013**

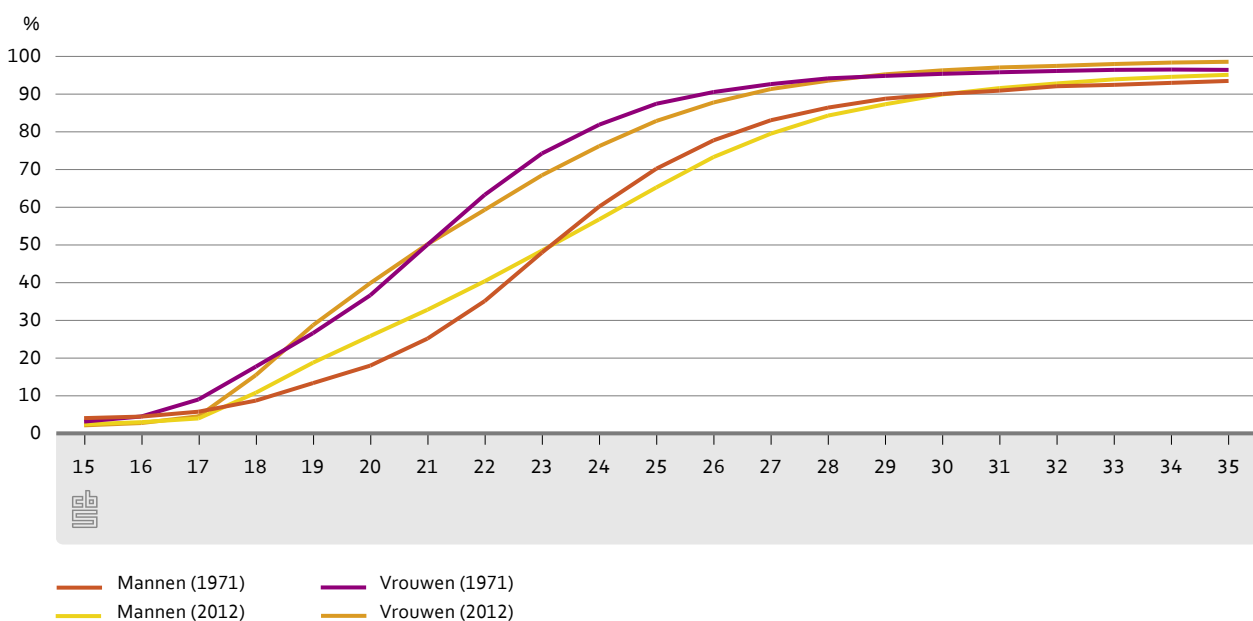
Kinderen uit eenoudergezinnen en kinderen uit stiefgezinnen gaan eerder uit huis dan kinderen die bij de eigen ouders wonen. De regio waar het ouderlijk huis staat en de inkomstenbron van de ouders spelen een rol, maar ook het opleidingsniveau van de kinderen zelf is een factor: hoger opgeleiden gaan vaker eerder uit huis en op zichzelf wonen.

1. Inleiding

Het vertrek uit het ouderlijk huis is een eerste belangrijke stap in de levensloop. Het kenmerkt vaak het begin van het volwassen-zijn (Billari & Liefbroer, 2007). De vooroorlogse generatie, de generatie 1930-1939, bleef nog relatief lang thuis wonen. Daarna deed zich een demografische verandering voor. De babyboomgeneratie verliet het ouderlijk huis aanmerkelijk eerder (Van Maarseveen en Harmsen, 2011). Sinds de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw gingen kinderen dus op steeds jongere leeftijd uit huis (De Jong en Van Hoorn, 1999). Daarbij zorgde economische voorspoed en het ontstaan van de welvaartsstaat ervoor dat het ook mogelijk werd om eerder zelfstandig te gaan wonen. In de jaren tachtig kenterde deze trend en bleven jongeren iets langer thuis wonen. De ongunstige economische conjunctuur weerhield jongeren ervan om uit huis te gaan. Ten slotte wordt het 'hotel-mama-effect' wel genoemd als verklaring: jongeren genoten meer zelfstandigheid thuis dan in de decennia ervoor en hadden daardoor minder behoefte het ouderlijk huis te verlaten. (De Jong Gierveld et al, 1991).

Sinds het einde van de vorige eeuw is de leeftijd waarop kinderen uit huis gaan vrijwel niet veranderd (Van Agtmaal-Wobma, 2009). Grafiek 1.1 laat zien dat jongens en meisjes in 2012 niet veel eerder uit huis gaan dan in 1971, maar dat er wel qua leeftijds patroon een afvlakking heeft plaatsgevonden. De verhuisbestemming is in dezelfde periode ook veranderd. Steeds meer kinderen verlaten het ouderlijk huis om op zichzelf te gaan wonen en steeds minder kinderen doen dit om te gaan samenwonen met een partner (Van Agtmaal-Wobma, 2009).

1.1 Leeftijd bij uit-huis-gaan, 1971 en 2012

Bron: CBS StatLine.

In dit artikel wordt ingegaan op achtergronden van het verlaten van het ouderlijk huis om elders zelfstandig te gaan wonen in de periode 1995–2012. Het verband is onderzocht met kenmerken van de regio waarin men woonde en ging wonen, de samenstelling van het ouderlijk gezin, de sociaaleconomische positie van de ouders en het opleidingsniveau van de betrokkenen zelf. De gegevens komen uit het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) en de GBA-Huishoudensstatistiek.

Het CBS heeft al eerder gepubliceerd over het vertrek van kinderen uit het ouderlijk huis. Hierbij is gebruikgemaakt van het Onderzoek Gezinsvorming (OG) (e.g., De Graaf en Loozen, 2006) of van de Huishoudensstatistiek (e.g., Harmsen en Steenhof, 2003). Op basis van het OG weten we veel over de motieven om uit huis te gaan. Ooit lag het voor de hand om uit het ouderlijk huis meteen te gaan trouwen en een nieuw huishouden te beginnen met een partner. Sinds de tweede helft van de vorige eeuw is dit veel minder vanzelfsprekend. De behoefte aan zelfstandigheid is een belangrijke reden geworden om uit huis te gaan. Andere redenen zijn het volgen van een opleiding of het vinden van een baan, of een slechte sfeer thuis (Van Agtmaal-Wobma, 2009).

Om vat te krijgen op het relatieve belang van de geconstateerde verschillen tussen groepen is een multivariate analyse uitgevoerd waarbij de rol van een reeks factoren tegelijkertijd wordt geanalyseerd. De uitkomsten van dit onderzoek zijn van belang bij het opstellen van veronderstellingen over uit huis gaan voor (regionale) huishoudenprognoses.

2. Onderzoeksvraag

In dit artikel wordt de invloed van een aantal kenmerken geanalyseerd die als zogenaamde *push- of pull*-factoren beschouwd kunnen worden; kenmerken die kinderen zouden kunnen motiveren om het huis uit te gaan, bij voorbeeld de behoefte om zich los te maken van de ouders, of de wil om te gaan samenwonen met een partner. Er wordt gekeken naar regionale, gezins- en individuele kenmerken.

De onderzoeksvraag die centraal staat, luidt: 'In hoeverre wordt de leeftijd waarop en de bestemming na het verlaten van het ouderlijk huis en beïnvloed door:

- de stedelijkheid van de gemeente waar het ouderlijk huis staat;
- de regionale ligging van het ouderlijk huis;
- de structuur van het ouderlijk gezin;
- de voornaamste inkomstenbron van de ouders; en
- het opleidingsniveau van de persoon die al dan niet uit huis gaat?'

Hierbij zal rekening worden gehouden met de invloed van geslacht en herkomstgroep.

De analyses worden uitgevoerd voor het cohort 1985. Er zijn personen geselecteerd die op 1 januari 2000, dus op hun 15e, in de Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA) geregistreerd stonden. Kinderen die niet in Nederland geboren zijn, maar vóór hun 15e naar Nederland immigrerden zijn dus betrokken in de analyse. Personen die later naar Nederland zijn gekomen, zijn niet meegenomen. Op basis van de GBA kan het vertrek uit het ouderlijk huis (en de nieuwe bestemming) getraceerd worden vanaf 1995. Aangezien het onderzoek zich richt op het vertrek uit het ouderlijk huis zijn personen die in de periode 1995–1999 niet als thuiswonend kind bij juridische ouders geregistreerd stonden buiten

beschouwing gelaten. Hierbij gaat het om kinderen in een instelling of een pleeggezin. Daarnaast is een groep uitgestroomd na hun 15e wegens emigratie of sterfte, zonder dat er sprake is van uit-huis-gaan.

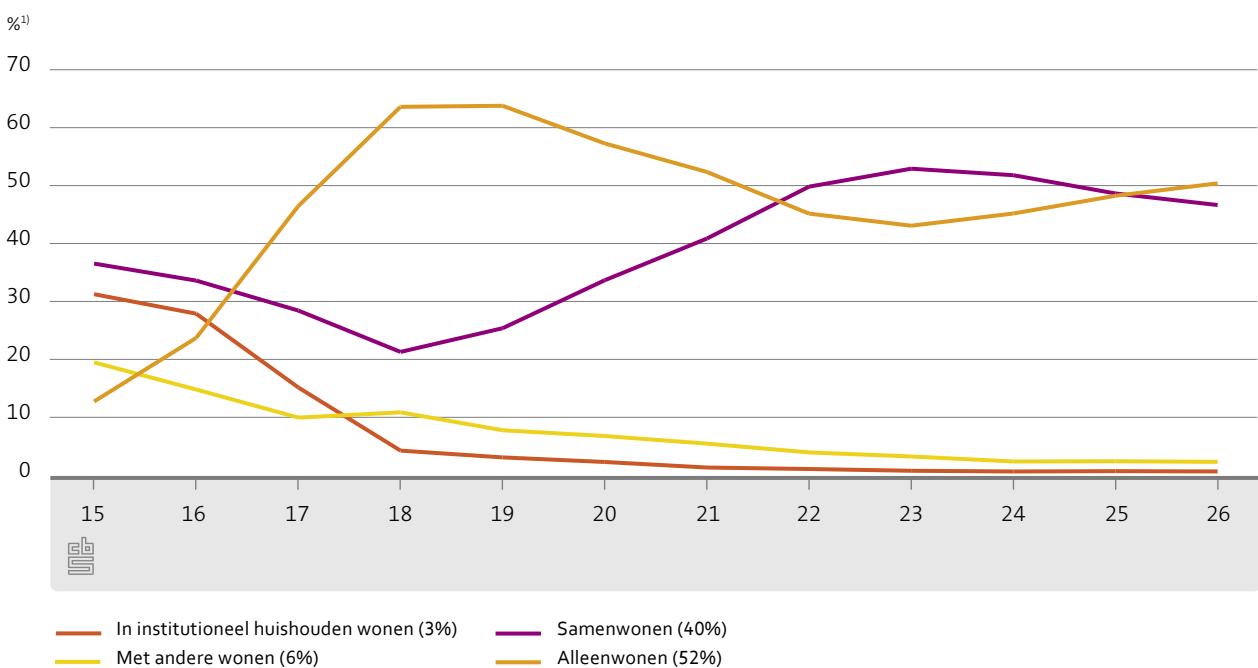
De analyses zijn gericht op het uit-huis-gaan vanaf 15-jarige leeftijd omdat een vertrek uit het ouderlijk huis vóór die leeftijd zeer waarschijnlijk te maken heeft met speciale omstandigheden en niet met de transitie naar het volwassen-zijn. De uiteindelijke analysegroep bestaat uit ruim 175 duizend personen.

3. Leeftijd, geslacht en herkomstgroepering

Voordat ingegaan wordt op de onderzoeksvraag, wordt eerst een algemeen beeld gegeven van de timing van en bestemming na het vertrek uit het ouderlijk huis. Slechts 4 procent van de kinderen verlaat het ouderlijk huis vóórdat ze achttien jaar zijn. Vanaf het 18e jaar neemt het aantal kinderen dat uit huis gaat flink toe. Meer dan de helft (52 procent) van de kinderen verlaat het ouderlijk huis als ze tussen 18 en 23 jaar zijn. De piek ligt op 19- en 20-jarige leeftijd. Daarna neemt het percentage ouderlijkhuysverlaters ieder jaar af. Vóór het 27e levensjaar heeft 85 procent van de kinderen het ouderlijk huis verlaten, 15 procent woont dan dus nog thuis.

Ruim de helft (52 procent) van de kinderen die het ouderlijk huis verlaten gaat alleen wonen. Vier op de tien uit-huis-gaande kinderen gaan met een partner samenwonen (6 procent gehuwd en 33 procent ongehuwd). Verder gaat bijna 6 procent met anderen wonen en bijna 3 procent vertrekt naar een institutioneel huishouden.

3.1 Huishoudensituatie na verlaten van het ouderlijk huis, cohort 1985

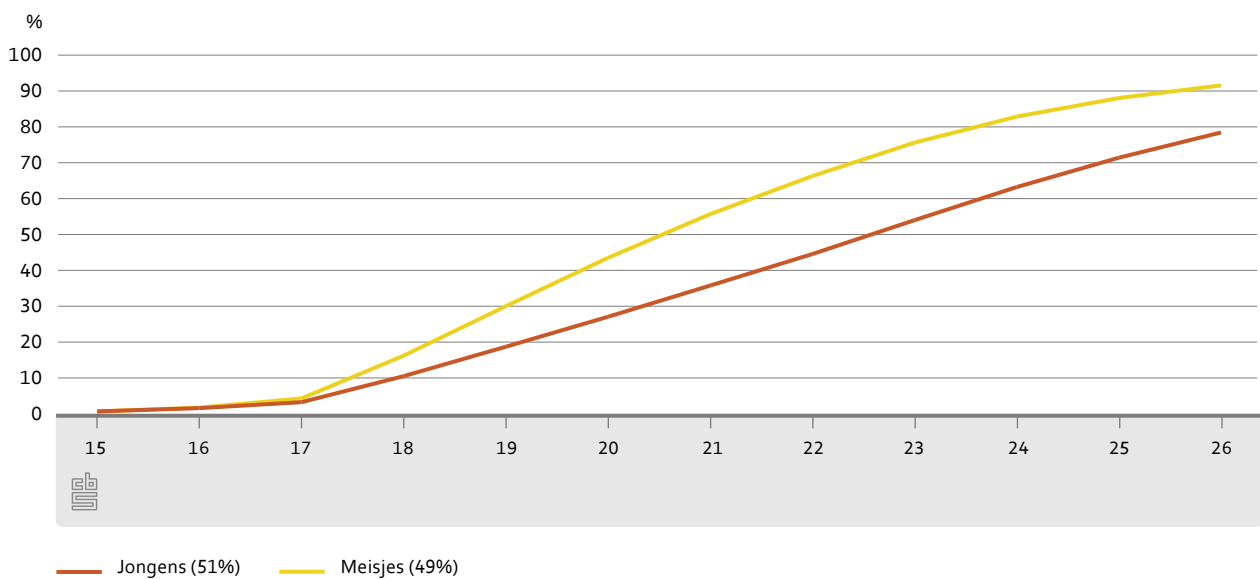
¹⁾ Deze percentages hebben betrekking op de jongens en meisjes die tussen hun 15e en 27e uit huis zijn gegaan.

Hoe de nieuwe huishoudensituatie wordt, hangt in grote mate af van de leeftijd bij uit-huis-gaan. Op 17- tot en met 21-jarige leeftijd gaan kinderen meestal uit huis om op zichzelf te gaan wonen. In de leeftijd 22 tot en met 24 jaar verlaten kinderen het ouderlijk huis vooral om samen te gaan wonen met een partner. Met anderen wonen en in een institutioneel huishouden gaan wonen, komt vooral vóór het 18e levensjaar voor.

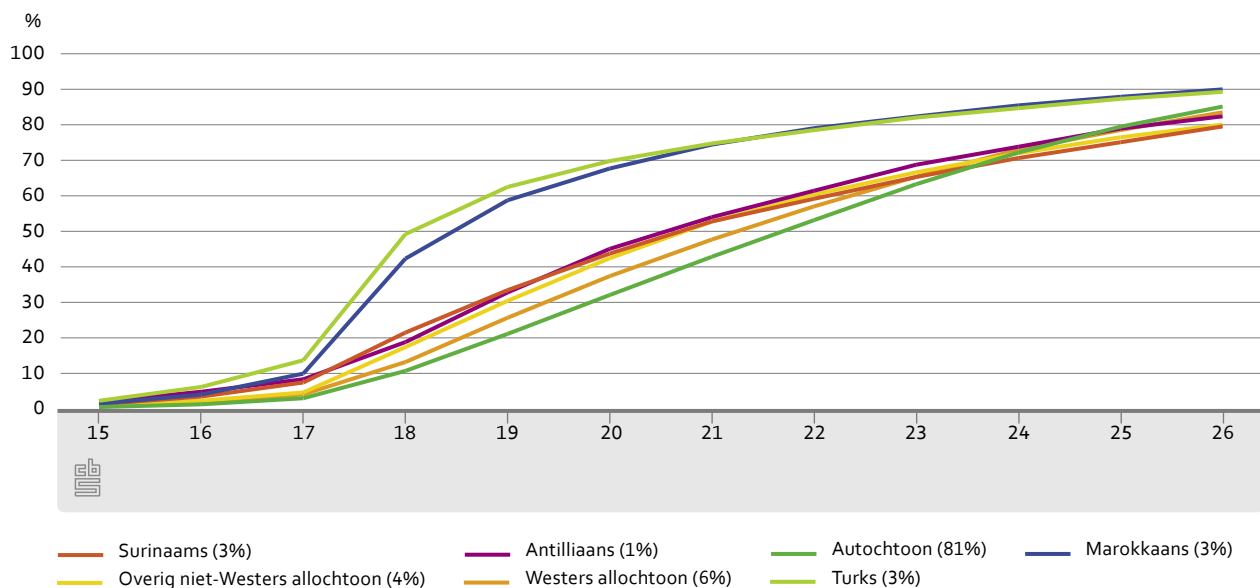
Meisjes verlaten het ouderlijk huis eerder dan jongens. De meeste meisjes (62 procent) gaan uit huis tussen hun 18e en 23e jaar. Op 26-jarige leeftijd is bijna 92 procent van de meisjes al uit huis. Bij jongens verloopt dit proces langzamer en geleidelijker. Daardoor woont bijna 22 procent van de jongens op hun 27e nog altijd thuis.

Jongens gaan vaker alleen wonen (54 procent tegen 50 procent van de meisjes) en meisjes gaan vaker samenwonen met een partner (43 procent tegen 36 procent van de jongens).

3.2 Leeftijd bij uit-huis-gaan naar geslacht, cohort 1985

3.3 Leeftijd bij uit-huis-gaan naar herkomstgroepering, cohort 1985

Tevens zijn er duidelijke verschillen tussen herkomstgroeperingen. Autochtone kinderen blijven langer thuis dan kinderen van allochtone herkomst. Vooral Turkse en Marokkaanse jongeren verlaten relatief jong het ouderlijk huis. Op 21-jarige leeftijd is bijna drie kwart van de Turkse en Marokkaanse jongeren al uit huis, terwijl minder dan de helft (43 procent) van de autochtonen dan uit huis is gegaan. De andere allochtone herkomstgroepen nemen een tussenpositie in. Maar op 26-jarige leeftijd verschillen de percentages kinderen die uit huis zijn gegaan per herkomstgroep niet veel meer van elkaar.

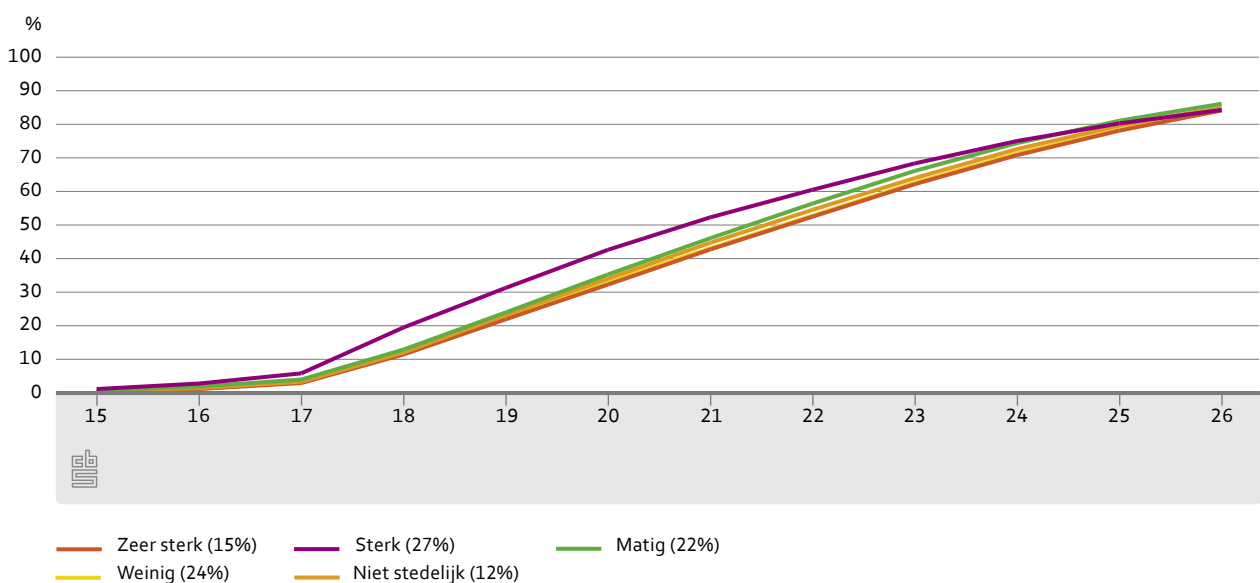
Een ander groot verschil is dat autochtone kinderen minder vaak met anderen gaan samen wonen (4 procent) dan Antilliaanse (8 procent), Surinaamse (11 procent), Turkse (11 procent), overige niet-westerse allochtone (13 procent) en vooral Marokkaanse kinderen (25 procent).

4. Regionale kenmerken

De plaats waar men woont, kan als een *push-factor* een rol spelen bij de timing van en bestemming na het vertrek uit het ouderlijk huis. Het blijkt dat kinderen in zeer verstedelijkte gebieden eerder uit huis te gaan dan kinderen in minder verstedelijkte gebieden. De hogere percentages allochtonen in grote steden zouden een oorzaak van dit verschil kunnen zijn. Vaak wonen zij met grotere gezinnen in relatief kleine woningen (Kullberg et al, 2009)). Misschien dat dit ertoe bijdraagt dat zij eerder besluiten uit huis te gaan. Na het 20e levensjaar lopen kinderen uit minder verstedelijkte gebieden in op de kinderen uit de zeer verstedelijkte gemeenten.

Kinderen in de meest verstedelijkte gemeenten gaan tevens vaker met anderen wonen dan andere kinderen. Verder geldt dat hoe sterker de verstedelijking is, hoe vaker men alleen gaat wonen en vooral hoe minder men gaat samenwonen.

4.1 Leeftijd bij uit-huis-gaan naar stedelijkheid, cohort 1985

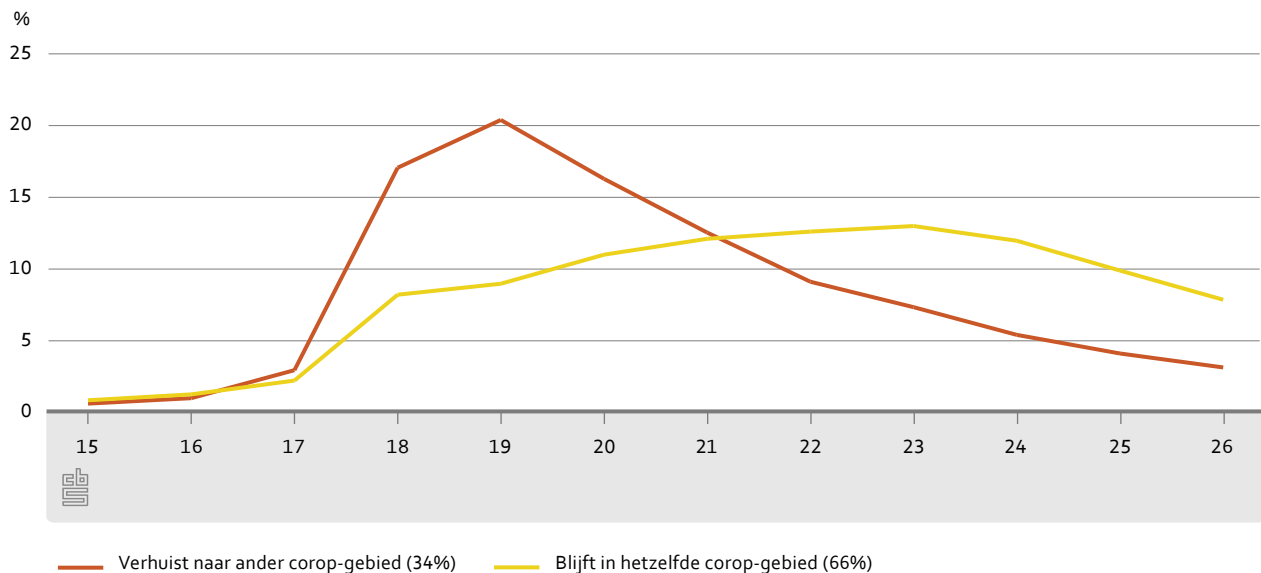

In de periferie van Nederland, zoals in Zeeuws-Vlaanderen, de Achterhoek en Twente, maar ook in de COROP-gebieden waartoe Amsterdam, Rotterdam en Den Haag behoren, gaan kinderen het vroegst het huis uit. Kinderen in meer centraal gelegen en minder verstedelijkte gebieden in Zuid-Holland, Noord-Holland, Noord-Brabant en Gelderland verlaten het ouderlijk huis relatief laat.

Ook zijn er verschillen in de bestemming na het vertrek uit het ouderlijk huis tussen kinderen uit verschillende COROP-gebieden. Zo is het percentage kinderen dat alleen gaat wonen in de bible belt relatief laag en het percentage kinderen dat gaat samenwonen relatief hoog. Kinderen in Haarlem en omgeving, de Gooi- en Vechtstreek en Arnhem/Nijmegen gaan relatief vaak alleen wonen en gaan niet direct samenwonen. Verder is het percentage dat gaat samenwonen na het uit huis gaan ook relatief laag in de COROP-gebieden waartoe Amsterdam en Den Haag behoren.

Bijna twee derde van de uit-huis-gaande kinderen blijkt binnen het zelfde COROP-gebied te verhuizen, terwijl ruim een derde naar een ander COROP-gebied vertrekt. Het gedrag van kinderen die bij het uit-huis-gaan in hetzelfde COROP-gebied blijven wonen, verschilt van kinderen die naar een ander COROP-gebied verhuizen. Het zijn vooral kinderen van 18 tot 22 jaar die naar een ander COROP-gebied verhuizen, juist de leeftijd waarop jongeren gaan studeren. Kinderen die in hetzelfde gebied blijven wonen, gaan later uit huis en gaan veel vaker samenwonen dan kinderen die zich in een ander COROP-gebied vestigen. Ook deze bevindingen lijken te duiden op een *push*-invloed van de regionale ligging van het ouderlijk huis: indien in de eigen streek geen geschikte of gewenste opleiding – of werk - aanwezig is, vertrekt men eerder naar een ander gebied om er alleen te gaan wonen. Samenwonen gebeurt eventueel later.

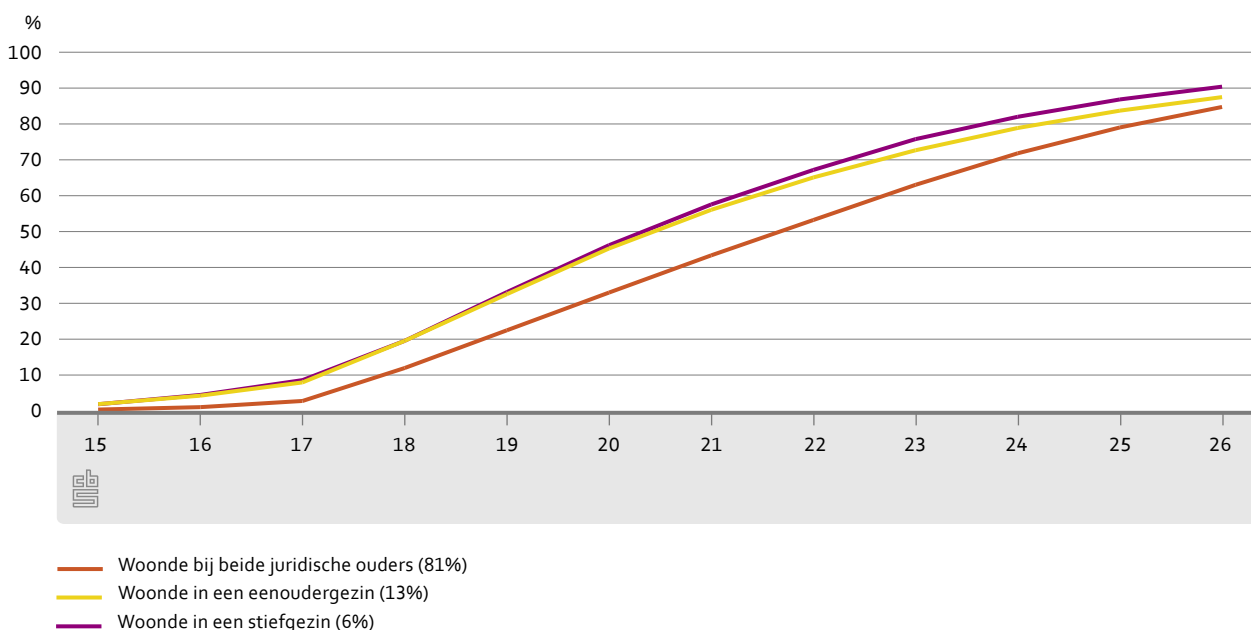
4.2 Leeftijd bij uit-huis-gaan naar verhuisregio (COROP-gebieden), cohort 1985

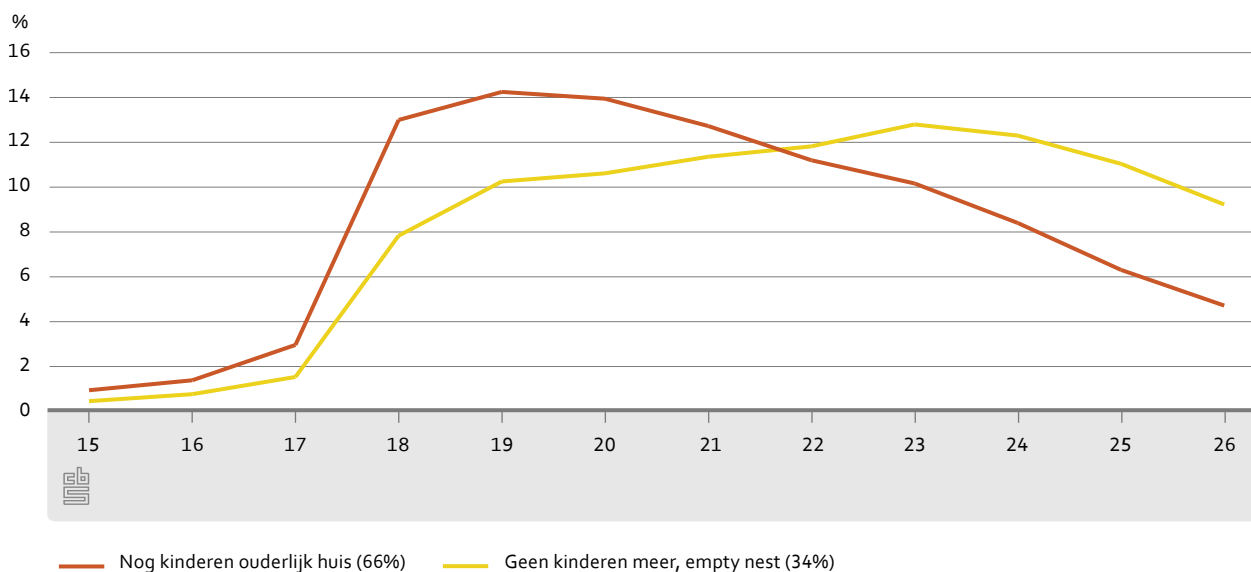
5. Gezinsstructuur ouderlijk huis

De kenmerken van het ouderlijk gezin hebben invloed op de beslissing om het ouderlijk huis te verlaten. Het maakt uit of kinderen bij beide ouders opgroeien of niet. Acht op de tien kinderen blijkt op 15-jarige leeftijd bij beide ouders te wonen, 13 procent woonde in een eenoudergezin en 6 procent in een stiefgezin. Kinderen die in een gezin woonden dat nog 'intact' was, blijven meestal langer thuis wonen dan kinderen in een eenouder- of stiefgezin. Dit kan erop duiden dat de gezinsamenstelling een *push*-factor is. Kinderen in niet-intacte

5.1 Leeftijd bij uit-huis-gaan naar gezinsstructuur op 15-jarige leeftijd, cohort 1985

5.2 Leeftijd bij uit-huis-gaan naar het ontstaan van een empty nest, cohort 1985

gezinnen kunnen de sfeer thuis bijvoorbeeld als minder prettig ervaren, maar kinderen uit deze gezinnen kunnen ook eerder zelfstandig zijn geworden. In de bestemming na het vertrek uit het ouderlijk huis zijn er geen grote verschillen tussen kinderen uit de diverse typen gezin. Kinderen uit 'intacte' gezinnen gaan wel vaker samenwonen met een partner, terwijl kinderen uit eenoudergezinnen het minst vaak direct gaan samenwonen.

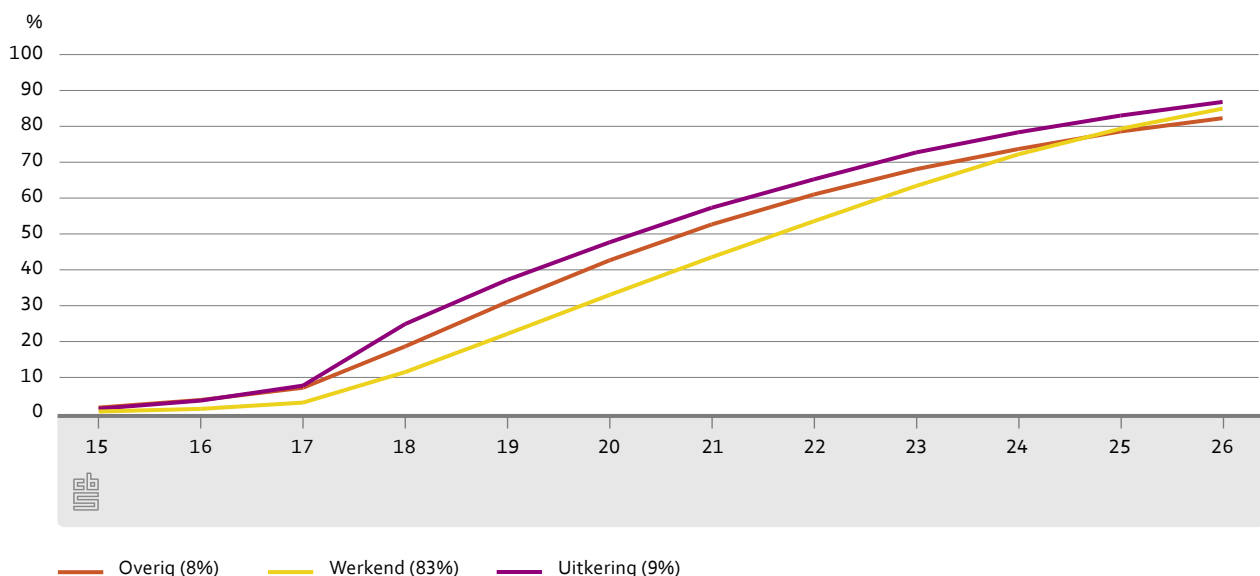
Kinderen die als laatste uit huis gaan, blijven relatief lang thuiswonen. Dit wijst erop dat kinderen terughoudender zijn om uit huis te gaan wanneer ze het laatste kind in huis zijn, dat er, met andere woorden, een invloed uitgaat van het feit dat er een *empty nest* ontstaat. Aan de andere kant is ook de kans groter dat er nog andere kinderen thuis wonen als een kind relatief vroeg uit het ouderlijk huis vertrekt.

6. Sociaaleconomische positie van de ouders

Kinderen van wie de vaders destijds een uitkering hadden, blijken als eersten uit huis te gaan, kinderen van werkende vaders blijven het langst thuis. Kinderen met vaders die niet werkten en geen uitkering ontvingen, en bijvoorbeeld huisman waren, nemen een tussenpositie in. Kinderen van werkende vaders gaan vaker samenwonen dan de andere kinderen. Er is geen verband tussen de hoogte van de voornaamste inkomsten van vader met de leeftijd waarop kinderen het ouderlijk huis verlaten of met de bestemming na het vertrek.

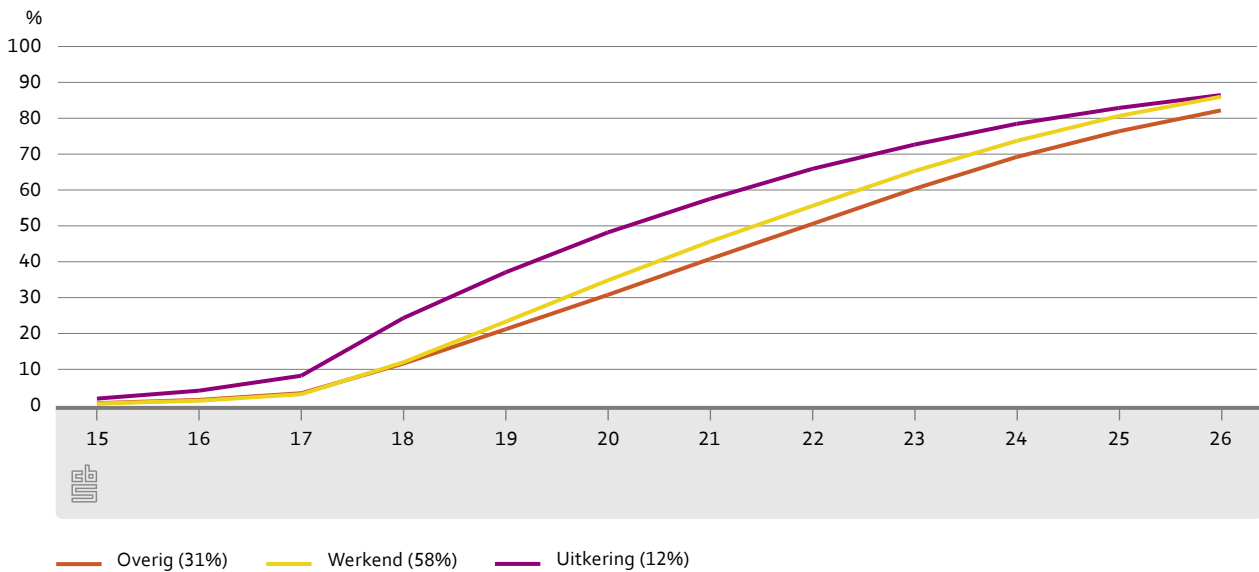
Als de moeder een uitkering heeft, is eveneens de leeftijd van uit-huis-gaan lager. Maar kinderen van werkende moeders gaan over het algemeen wel eerder uit huis dan kinderen van 'overige' moeders (vooral huisvrouwen). Deze groep 'overige moeders' is overigens groter dan de groep 'overige vaders' (31 procent en 8 procent), terwijl het percentage werkende moeders

6.1 Leeftijd bij uit-huis-gaan naar voornaamste inkomstenbron van vader op 15-jarige leeftijd van kind, cohort 1985

met 56 procent beduidend lager is dan het percentage werkende vaders (83 procent). Waarschijnlijk is het zo dat kinderen in meer traditionele gezinnen, waarin de vader werkte en de moeder thuis bleef bij de kinderen, het langst thuis blijven wonen. Tevens blijken kinderen uit gezinnen waarin de moeder huisvrouw was (of studeerde), na het verlaten van het ouderlijk huis vaker gaan samenwonen dan andere kinderen. Ten slotte bleek de hoogte van de voornaamste inkomsten van moeders ook niet samen te hangen met de leeftijd waarop kinderen uit huis gaan of met de bestemming na het uit-huis-gaan.

6.2 Leeftijd bij uit-huis-gaan naar voornaamste inkomstenbron van moeder op 15-jarige leeftijd van kind, cohort 1985

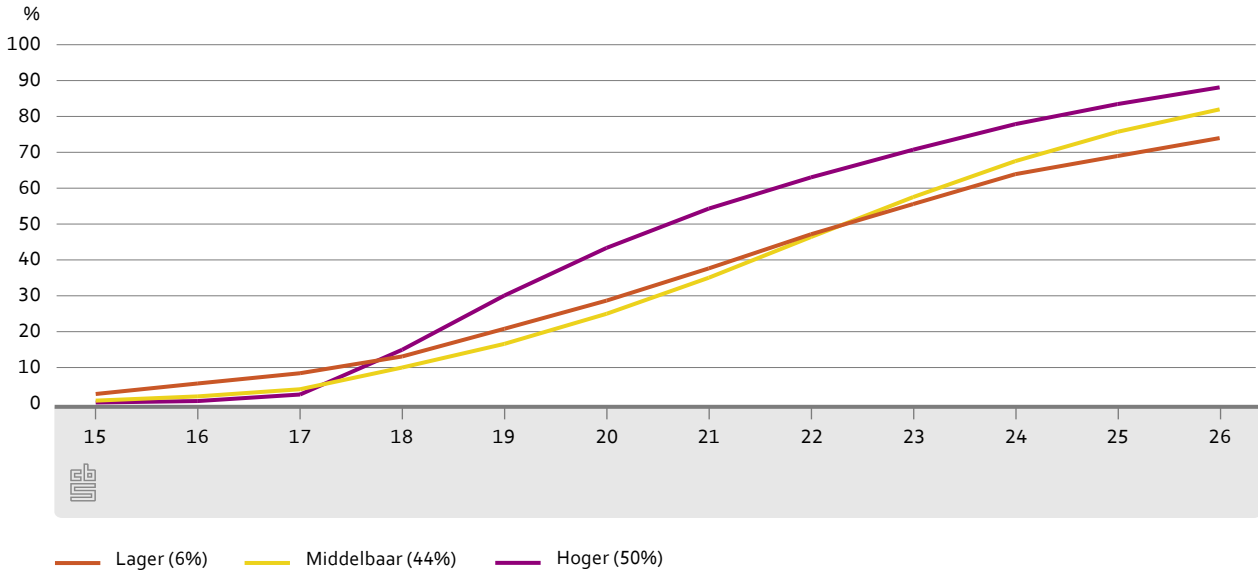
7. Opleidingsniveau

De leeftijd waarop kinderen het ouderlijk huis verlaten blijkt ten slotte samen te hangen met het opleidingsniveau op 25-jarige leeftijd. Personen die uiteindelijk een hoger opleidingsniveau bereiken, gaan het snelst uit huis. Het zou goed kunnen dat deze mensen uit huis zijn gegaan om te studeren. Misschien is het ook zo dat de baan die zij zochten vaker niet in de buurt was. Voorts gaan mensen met een lagere opleiding aanvankelijk, tot het 22e levensjaar, eerder uit huis dan mensen met een middelbaar opleidingsniveau. Vermoedelijk blijft deze laatste groep langer thuis om eerst de opleiding af te maken die waarschijnlijk in de buurt van het ouderlijk huis gevolgd kan worden.

Verder blijken hoger opgeleiden veel vaker alleen te gaan wonen dan lager- en middelbaaropgeleiden. Middelbaaropgeleiden gaan het vaakst meteen samenwonen na het vertrek uit het ouderlijk huis. Dat zou te maken kunnen hebben met het feit dat ze al relatief lang thuis zijn blijven wonen.

Het opleidingsniveau lijkt dus een belangrijke *pull*-factor te zijn: hogeropgeleiden gaan eerder uit huis om te studeren en gaan dan veelal alleen wonen, terwijl mensen met een middelbaar opleidingsniveau langer thuis blijven, later de stap nemen om uit huis gaan en dan meteen gaan samenwonen.

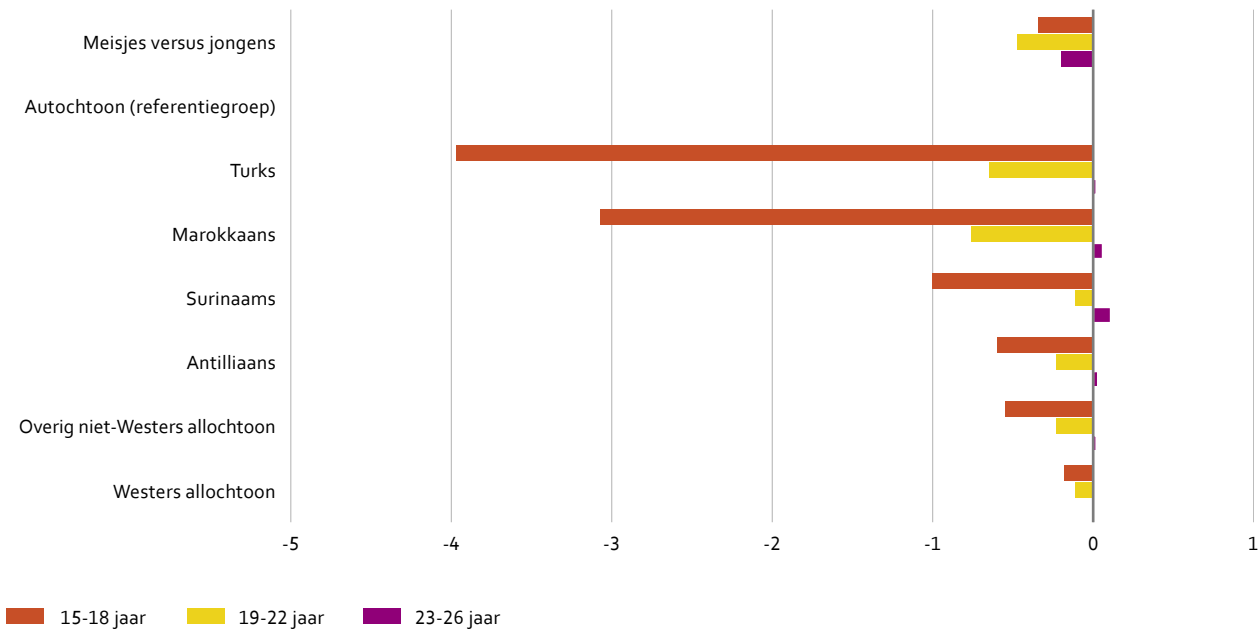
7.1 Leeftijd bij uit-huis-gaan naar opleidingsniveau op 25-jarige leeftijd, cohort 1985

8. Multivariate analyses

Om de samenhang van een set van variabelen met de timing van het vertrek uit het ouderlijk huis te analyseren, is gebruik gemaakt van de survival analyse. In deze analysetechniek is de zogenoemde overlevingstijd, in dit geval het aantal jaren dat verstrijkt vanaf het 15e levensjaar tot het kind het ouderlijk huis verlaat, de afhankelijke variabele. De timing van het uit-huis-gaan is geanalyseerd tot en met het 26e levensjaar.

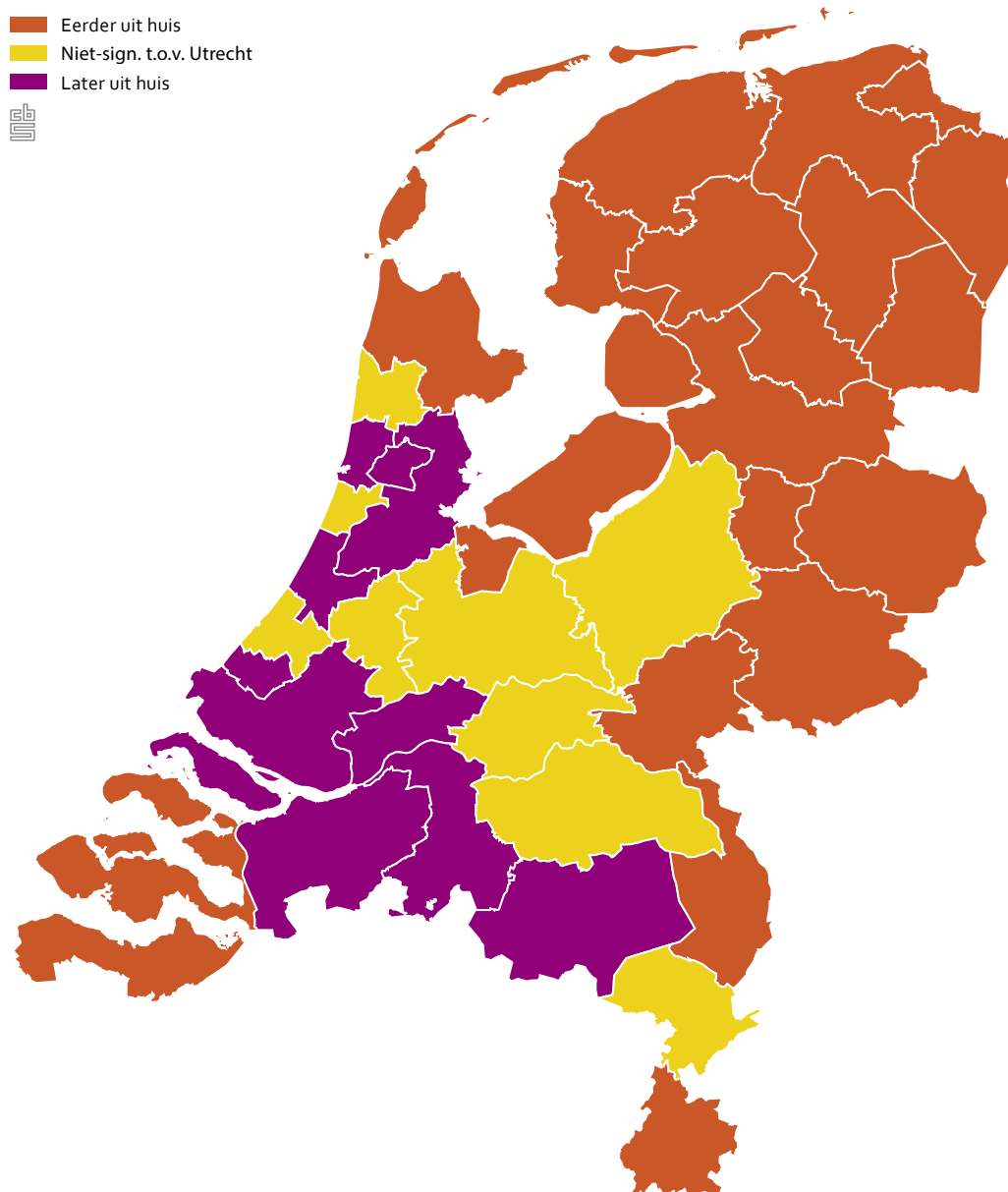
8.1 Invloed van achtergrondkenmerken op de kans waarop kinderen uit huis gaan per leeftijdsgroep (Cox regressie)

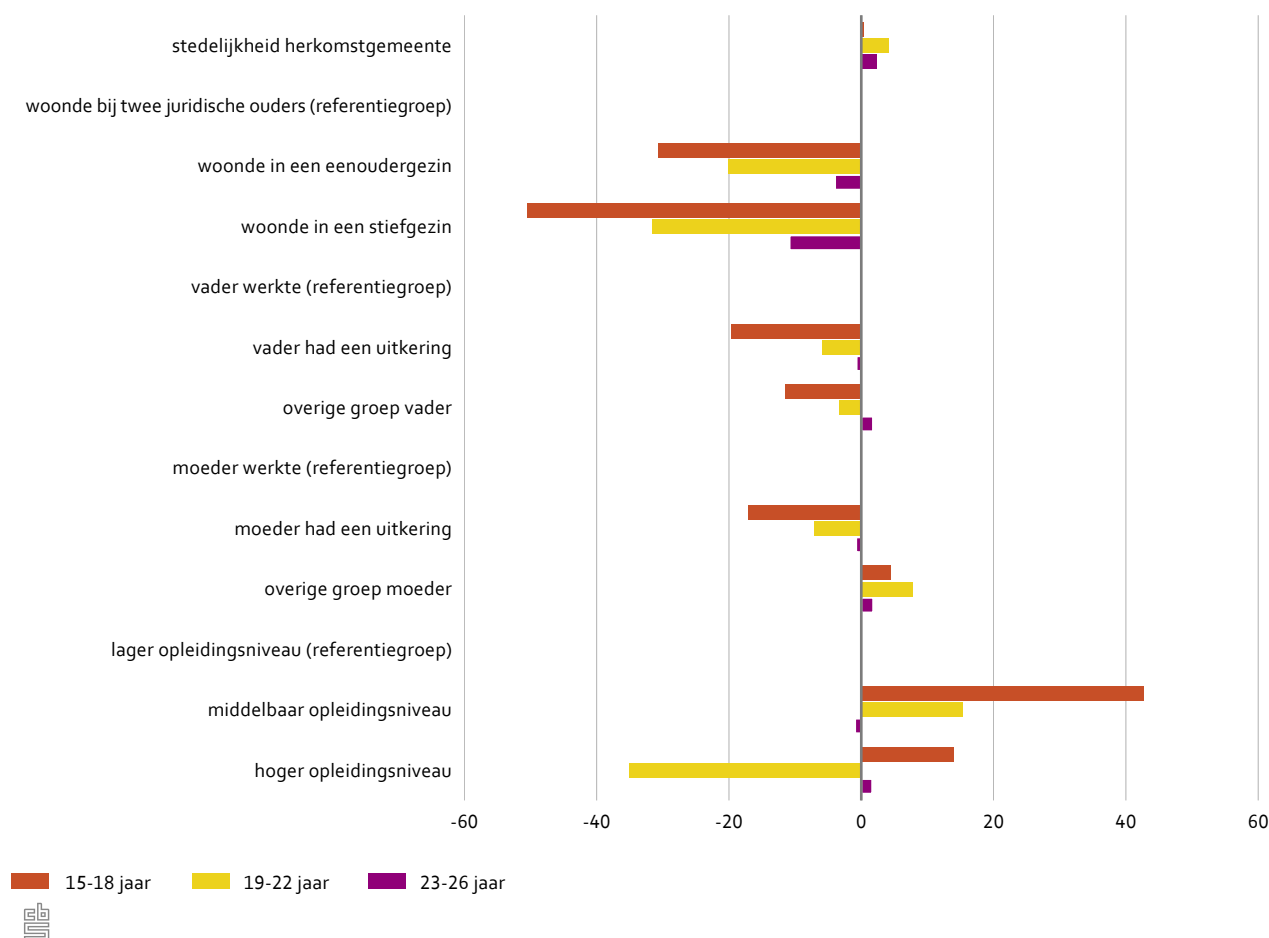
Er is een *Cox proportional hazard model* toegepast om de invloed van verschillende factoren tegelijkertijd te onderzoeken. Een centrale aanname bij een Cox-regressie is dat effecten van de covariaten proportioneel zijn, dat wil zeggen dat de relatieve kansverhouding tussen groepen op alle leeftijden gelijk is (Blossfeld, Gölsch en Rohwer et al., 2007). Omdat dit wellicht niet geldt voor alle factoren worden verschillende modellen voor opeenvolgende leeftijdsfasen geschat.

In tabel A in de bijlage zijn de exponentiële effecten van alle onderzochte kenmerken in de Cox-regressiemodellen weergegeven. In de grafieken 8.1 en 8.3 en in kaart 8.2 zijn de effecten grafisch en in kanspercentages weergegeven. Effecten van achtergrondkenmerken (grafiek 8.1), van verschillende COROP-gebieden (kaart 8.2) en andere *push- en pull*-factoren (grafiek 8.3) worden apart gepresenteerd, maar zijn wel tegelijkertijd in de multivariate

8.2 Invloed van het COROP-gebied van het ouderlijk huis op leeftijd waarop kinderen uit huis gaan (Cox-regressie)

8.3 Invloed van push- en pull-factoren op de kans waarop kinderen uit huis gaan per leeftijdsgroep (Cox-regressie)

analyses opgenomen. Twee factoren konden niet meegenomen worden in de multivariate analyses, te weten het al dan niet verhuizen naar een ander COROP-gebied en het al dan niet ontstaan van een *empty nest* bij het uit-huis-gaan. Voor de personen die (nog) niet het ouderlijk huis hebben verlaten, is het namelijk niet mogelijk een waarde aan deze variabelen te geven.

De multivariate analyses laten geen opvallende verschillen zien ten opzichte van de bivariate analyses die hiervoor gepresenteerd zijn. Wel komt duidelijk naar voren dat de *push- en pull*-factoren vooral een rol spelen wanneer kinderen 15 tot en met 18 jaar of 19 tot en met 22 jaar zijn, en het minst wanneer zij 23 jaar of ouder zijn geworden. In deze laatste leeftijdsgroep zijn er zelfs geen significante verbanden meer gevonden tussen verschillende herkomstgroeperingen, COROP-gebieden, gezinsstructuren en ouderlijke inkomstenbronnen.

In grafiek 8.3 is te zien dat kinderen met een laag opleidingsniveau vóór hun 19e sneller uit huis gaan dan hoger- en middelbaaropgeleiden en dat dit patroon daarna verandert. Van hun 19e tot hun 22e jaar gaan hoger opgeleiden het snelst uit huis, gevolgd door lager- en middelbaaropgeleiden. Op oudere leeftijden is er geen significant effect meer van opleiding op de leeftijd van uit-huis-gaan.

Ten slotte speelt de stedelijkheid van de gemeente waar het ouderlijk huis staat nauwelijks een rol bij de timing van het uit-huis-gaan.

Aparte Cox-regressieanalyses voor jongens en meisjes laten nauwelijks significante verschillen zien. Alleen de invloed van herkomst verschilt voor jongens en meisjes: voor jongens is de invloed van herkomst groter dan voor meisjes. Met name Turkse en Marokkaanse jongens en in mindere mate Surinaamse, Antilliaanse en andere niet-westerse allochtone jongens gaan sneller uit huis dan autochtone jongens. De verschillen tussen niet-westerse allochtone versus autochtone meisjes zijn kleiner.

Om de invloed van *push- en pull*-factoren op de bestemming na het uit-huis-gaan te analyseren, zijn logistische regressieanalyses uitgevoerd (met 'samenwonen' versus 'alleenwonen of met anderen anderen wonen' als te verklaren variabele). Bij deze multivariate analyses zijn geen opvallende verschillen ten opzichte van de bivariate analyses. Wel zijn er verschillen tussen kinderen van werkende vaders enerzijds en kinderen van huisvaders of studerende vaders anderzijds. Kinderen van werkende vaders gaan vaker direct samenwonen als ze 19 tot 23 jaar zijn, maar juist minder vaak als ze 23 tot 27 jaar zijn.

Kinderen (19 tot 27 jaar) van werkende moeders blijken minder vaak direct uit huis te gaan samenwonen dan kinderen van huisvrouwen of studentes. Kinderen van ouders met een uitkering onderscheiden zich dus blijkbaar niet van andere kinderen, zoals we nog wel in de bivariate analyses naar voren zagen komen. Verder onderzoek is nodig om hier meer licht op te kunnen schijnen.

9. Conclusie en discussie

In dit artikel zijn de resultaten gepresenteerd van bivariate en multivariate analyses naar de leeftijd waarop kinderen het ouderlijk huis verlaten en de bestemming (alleenwonen of samenwonen met een partner) na het vertrek. Een eerste belangrijke bevinding was dat er een *push*-effect uitgaat van de regio waartoe het ouderlijk huis behoort: kinderen in de provincie en grote steden gaan het vroegst uit huis, kinderen in andere gebieden in de Randstad en in Noord-Brabant het laatst. Voorts is gebleken dat kinderen die naar een andere regio verhuizen meestentijds tussen 18 en 22 jaar zijn en dan veelal op zich zelf gaan wonen, waarschijnlijk voor het volgen van een studie.

Behalve een *push*-effect vanuit de regio is er ook een *push*-effect vanuit het ouderlijk gezin: kinderen uit gebroken gezinnen gaan eerder uit huis dan kinderen uit 'intacte' gezinnen. Dit verband neemt overigens af naarmate kinderen ouder zijn. Tevens is er een *push*-effect op basis van de voornaamste inkomstenbron van de ouders. Kinderen van ouders met een uitkering gaan het vroegst uit huis, terwijl kinderen uit meer traditionele gezinnen waarin de vader werkt en de moeder huisvrouw is, het langst thuis blijven wonen. Het inkomensniveau van ouders blijkt geen invloed te hebben op het tijdstip van uit-huis-gaan.

Ten slotte is er een indirect *pull*-effect gevonden van het opleidingsniveau van de kinderen: hoger opgeleiden gaan vaker eerder uit huis en gaan op zichzelf wonen (als ze 19 tot 23 jaar zijn). Kinderen met een middelbaar opleidingsniveau blijven het langst thuis wonen en gaan het vaakst direct uit huis samenwonen met een partner.

Het huidige onderzoek had een exploratief karakter waarbij het verband van verschillende kenmerken van de woonomgeving, het ouderlijk gezin en de persoon zelf met uit-huis-gaan is bestudeerd. De resultaten van dit onderzoek bieden een aanzet voor meer verdiepend onderzoek. Zo kan het effect van regionale kenmerken worden onderzocht door op zoek te

gaan naar interactie-effecten. Op basis van dit onderzoek is het bijvoorbeeld te verwachten dat het wonen in een gebied in de periferie voor hoger opgeleiden een groter *push*-effect heeft dan voor lager opgeleiden.

Volgend onderzoek kan zich ook specifiek gaan toeleggen op de invloed van het ouderlijk gezin. Het al dan niet wonen in een gezin met beide ouders of het veroorzaken van een *empty nest* blijkt het tijdstip van vertrek uit het ouderlijk huis te beïnvloeden, maar de invloed van de gezinssamenstelling zou verder uitgediept kunnen worden. Recent internationaal onderzoek heeft bijvoorbeeld aangetoond dat ook kinderen die als laatste nog thuis wonen in gebroken gezinnen het vertrek uit het ouderlijk huis langer uitstellen (Mencarini et al., 2012). Vermoedelijk hebben zij er moeite mee om hun alleenstaande moeder of vader alleen achter te laten.

Literatuur

Agtmaal-Wobma, E. van (2009). Uit en thuis. In: Garssen, J., A. de Graaf en J. Apperloo (red.) Relatie en gezin aan het begin van de 21e eeuw, CBS Den Haag, 2009, pp. 15-22.

Blossfeld, H-P., K. Gölsch en G. Rohwer et al. (2007). Event history analyses with Stata, Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers: Mahwah, New Jersey.

Billari, F.C. en A.C. Liefbroer (2007). Should I stay or should I go? The impact of age norms on leaving home. *Demography*, 44, pp. 181-198.

Harmsen, C. en L. Steenhof (2003). Demografische levensloop van jongeren na het uit huis gaan. *Bevolkingstrends* 51(3), blz. 38-44.

De Graaf, A. en S. Loozen (2006). Uit huis gaan van jongeren. *Bevolkingstrends* 54(4), blz. 34-40.

Jong, A. de en W. van Hoorn (1999), Leaving home, and then? Vital events, Statistics Netherlands, Voorburg/Heerlen, pp. 21-36.

Jong Gierveld, J. de, A.C. Liefbroer en E. Beekink (1991), The effect of parental resources on pattern of leaving home among young adults in the Netherlands. *European Sociological Review*, 7, pp. 55-71.

Kullberg J., M. Vervoort en J. Dagevos (2009). Goede buren kun je niet kopen SCP, Den Haag.

Mencarini, L., E. Meroni en C. Ponzato (2012). Leaving mum alone? The effect of parental separation on children's decisions to leave home. *European Journal of Population*, 28, pp. 337-357.

Van Maarseveen, J. en C. Harmsen (2011). Demografische levensloop van babyboomers. *Bevolkingstrends* 59(4), blz. 15-26.

Zorlu, A. en C.H. Mulder (2011). Ethnic Differences in Leaving Home: Timing and Pathways. *Demography* 48, pp. 49-72.

Bijlage

A. Invloed van achtergrondkenmerken en van 'push'- en 'pull'-factoren op de leeftijd waarop kinderen uit huis gaan (Cox regressie; exponentiële effecten)

	Totale groep (15-26 jaar) Exp(B)	15-18 jaar Exp(B)	19-22 jaar Exp(B)	23-26 jaar Exp(B)
Geslacht				
Jongen				
Meisje	1,34***	1,34***	1,47***	1,20***
Herkomstgroep				
Autochtoon (referentiegroep)	***	***	***	*
Turks	2,27***	4,97***	1,66***	0,98
Marokkaans	2,00***	4,07***	1,76***	0,94
Surinaams	1,15***	2,00***	1,11***	0,89***
Antilliaans/Arubaans	1,19***	1,60***	1,23***	0,97
Overig niet-Westers allochtoon	1,190***	1,55***	1,23***	0,98
Westers allochtoon	1,08***	1,18***	1,11***	0,98
Stedelijkheid van de herkomstgemeente (1=zeer stedelijk; 5=niet stedelijk)	0,97***	1,00	0,96***	0,98***
Corop-gebied herkomstgemeente	***	***		***
Oost-Groningen	1,18***	1,44***	1,15***	1,13*
Delfzijl en omgeving	1,24***	1,26	1,24***	1,23*
Overig Groningen	1,24***	1,17**	1,31***	1,15***
Noord-Friesland	1,24***	1,41***	1,26***	1,11**
Zuidwest-Friesland	1,28***	1,37***	1,36***	1,10
Zuidoost-Friesland	1,21***	1,19*	1,25***	1,12*
Noord-Drenthe	1,32***	1,23**	1,40***	1,22***
Zuidoost-Drenthe	1,19***	1,73***	1,14***	1,07
Zuidwest-Drenthe	1,16***	1,23*	1,15***	1,12*
Noord-Overijssel	1,08***	1,21***	1,06*	1,05
Zuidwest-Overijssel	1,11***	1,40***	1,06	1,08
Twente	1,06***	1,36***	0,99	1,02
Veluwe	1,03***	1,17***	1,00	1,01
Achterhoek	1,15***	1,51***	1,14***	1,03
Arnhem/Nijmegen	1,09***	1,14**	1,10***	1,03
Zuidwest-Gelderland	1,04	1,14	0,98	1,08
Utrecht (referentiegroep)				
Kop van Noord-Holland	1,05*	1,19**	0,99	1,07*
Alkmaar en omgeving	0,96	0,95	0,92*	1,04
IJmond	0,89***	0,74***	0,86***	0,97
Agglomeratie Haarlem	1,02	0,85*	1,02	1,05
Zaanstreek	0,83***	0,71***	0,76***	0,98
Groot-Amsterdam	0,91***	0,96	0,87***	0,96
Het Gooi en Vechtstreek	1,06*	0,99	1,07	1,07
Agglomeratie Leiden en Bollenstreek	0,91***	0,75***	0,90***	0,99
Agglomeratie 's-Gravenhage	1,00	1,01	0,96	1,03
Delft en Westland	0,85***	0,80**	0,78***	0,98
Oost-Zuid-Holland	1,00	0,92	0,95	1,06
Groot-Rijnmond	0,91***	1,05	0,82***	1,00
Zuidoost-Zuid-Holland	0,91***	0,96	0,80***	1,03
Zeeuwsch-Vlaanderen	1,47***	2,60***	1,36***	1,12
Overig Zeeland	1,26***	1,82***	1,21***	1,10*

A. Invloed van achtergrondkenmerken en van 'push'- en 'pull'-factoren op de leeftijd waarop kinderen uit huis gaan (Cox regressie; exponentiële effecten) slot

	Totale groep (15-26 jaar) Exp(B)	15-18 jaar Exp(B)	19-22 jaar Exp(B)	23-26 jaar Exp(B)
West-Noord-Brabant	0,96*	1,02	0,92***	1,00
Midden-Noord-Brabant	0,94***	0,96	0,88***	1,01
Noordoost-Noord-Brabant	0,97	1,12*	0,91***	1,00
Zuidoost-Noord-Brabant	0,97*	1,12*	0,94**	0,95
Noord-Limburg	1,07**	1,37***	1,03	1,01
Midden-Limburg	1,02	1,34***	0,92*	1,05
Zuid-Limburg	1,04*	1,35***	0,99	1,04
Flevoland	1,08***	1,31***	1,04	1,04
Ouderlijke structuur op 15-jarige leeftijd				
Bij twee juridische ouders (referentiegroep)	***	***	***	
Eenoudergezin	1,15***	1,31***	1,20***	1,04
Stiefgezin	1,27***	1,51***	1,32***	1,11
Voornaamste inkomstenbron vader op 15-jarige leeftijd				
Werk (referentiegroep)	***	***	***	***
Uitkering	1,08***	1,20***	1,06***	1,01*
Overig (bijv. huisman, scholier/student)	1,03***	1,12***	1,03	,98***
Voornaamste inkomstenbron moeder op 15-jarige leeftijd				
Werk (referentiegroep)	***	***	***	
Uitkering	1,09***	1,17***	1,07***	1,01
Overig (bijv. huisvrouw, scholier/student)	0,95***	0,96**	0,92***	0,98
Opleidingsniveau, gevolgd of actueel op 25-jarige leeftijd				
Lager (referentiegroep)	***	***	***	*
Middelbaar	0,85***	0,57***	0,85***	1,01
Hoger	1,12***	0,86***	1,35***	0,98
Aantal gebeurtenissen	148 483	23 236	73 329	51 918
Aantal observaties	175 397	175 397	152 161	78 832

Noot. *** = p < .001, ** = p < .01, * = p < .05.

Verklaring van tekens

.	Gegevens ontbreken
*	Voorlopig cijfer
**	Nader voorlopig cijfer
x	Geheim
–	Nihil
–	(Indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	Het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
Niets (blank)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2012–2013	2012 tot en met 2013
2012/2013	Het gemiddelde over de jaren 2012 tot en met 2013
2012/'13	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2012 en eindigend in 2013
2010/'11–2012/'13	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2010/'11 tot en met 2012/'13

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70, fax 070 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2013.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.